

свeт је јeдaн

Maјкл Kycyтaк

ШАМАНОВА КДЕТВА

Пpичa c Мpамopнoг oстpвa

Кpеaтивни ceнтap

Мајкл Кусутак
=
ШАМАНОВА
КЛЕТВА
Прича с Мраморног острва

Са енглеског превела
Александра Грубор

Креативни центар

*Посвећујем ову књију мојој унуци Тејлор Арнакулук
Анџуилик Кусуџак, која ми је својим рођењем јо дружи
јући удахнула живој. Не знам како сам се уојшије
сналазио без ње. Мој живој је сада још јун.*

Предговор

Ако стојите високо на брду изнад морског рукавца Ранкин, где дуж западне обале Хадсоновог залива у Канади, на пола пута ка северу, живи мала заједница, и ако гледате на исток, далеко на исток, даље од Томсоновог острва, које ми Ескимима називамо Иглулигјуак, Велико острво са иглоом, и ако пређете погледом преко острва Фалстаф, које називамо Уккусиксат или Кречњак, угледаћете привиђење – да, право привиђење – светлуцаво бело острво које плута тачно испод линије обзорја. То што видите је Мраморно острво, које лежи четрдесет пет километара од обале, на отвореном мору.

Мраморно острво дуго је седамнаест километара, простира се у правцу исток – запад и широко је четири километра. Готово се у целости састоји од белог камена кварцита, по којем је и добило име.

На инуктитуту – језику становника нове канадске територије Нунавут, на којој лежи острво – зову га Уксуријак, што значи Глатко уље, јер из даљине оно тако и изгледа: као уље које плива по води.

Мраморно острво повезано је са истраживањима и историјом лова на китове. Верује се да је почетком XVIII века истраживач Џејмс Најт, тражећи такозвани Северозападни пролаз и богатства за која је умишљао да тамо леже, нестао на том острву са своја два брода и посадом од четрдесет људи. Триста година касније на источној страни острва још увек можете видети обриси његове куће од цигала прекривене бусењем и обрасле растињем из тундре. Његова два брода остала су у муљевитом, тамном, воденом гробу у луци на источном делу острва, као сведочанство о неумитној, неопростивој суровости природе и о Најтовом потпуно неоснованом страху од Ескимана.

Од средине XVIII века, па до почетка XX, Мраморно острво било је омиљено сидриште за китоловце који су ловили грбаве и гренландске китове. Потопљени бродови, сидрени ланци, обручи с буради, гробови и други знаци да су ту живели људи могу се и даље видети на острву и око њега.

Мраморно острво такође је заоденуто велом обичаја. Сачекаће вас нешто врло необично: кад први пут спустите ногу на његово тло, мораћете да допузите на обалу на коленима и лактовима. Кажу да ћете, ако то не учините, умрети за годину дана. Разлог настанка тог обичаја је непознат.

Можда се тако ради у спомен на старицу која је била изгнана на ледену санту од које је, како предање каже, настало Мраморно острво. Или зато што треба одати почаст истраживачима и ловцима на китове који су умрли ту, пузећи на коленима и лактовима, као жртве језивог скорбута. Или је можда тако из неког другог разлога, који историја није забележила. Али шта год да је разлог постојања тог обичаја, мудро би било да не искушавате судбину: боље је да претрпите малу непријатност коју доноси пузање по обали и будете сигурни да ћете преживети наредну годину.

Али хајде да кренемо испред времена. Ово је прича за неке друге дане. Човек по имену Прождрљива Ласица живео је много пре него што су истраживачи и ловци на китове дошли. Ово је прича о његовом народу.

Родио се Прождрљива Ласица

Каблуитук, Човек без Обрва, био је срећан. Добио је сина, своје прво дете. Ноћас је његова жена Она која не Види дојила новорођенче. Дечачић је имао изборано лице и равну косу која је штрчала на све стране. Човек без Обрва седео је на кревету поред своје жене и држао бебу за ручице.

„Атаусик, марруук, пингасут ... кулит“, бројао је сићушне прсте на рукама. „Један, два, три ... десет“, узвикнуо је.

Узео је у руке бебино стопало: „Атаусик, марруук, пингасут ... кулит“, пребројао је прстиће на ногама. „Један, два, три ... десет“, повикао је поново. „Савршен дечак!“ Човек без Обрва стварно је био срећан човек.

Она која не Види га запита: „Како ћемо га звати?“

„Зваћемо га Кавик – Прождрљива Ласица“, рече Човек без Обрва. „Даћемо му име по мом оцу.“

„По сакиги, мом свекру“, рече Она која не Види гледајући бебу с љубављу.

Узео је у руке дедино сјојало ... иредбројао је
ирсјиће на нојама

Човек без Обрва узео је голу бебу у велике руке и држао ју је изнад главе, близу свода иглоа. Прождрљива Ласица био је лепа беба веома тамне коже, помало плавичасте од хладноће. На леђима је имао нешто што је личило на модрице, мало изнад гузе: сви се Ескимима рађају с таквим модрицама. Очи су му биле затворене. Млатио је малим рукама и ногама, као да покушава да полети. Човек без Обрва је играо и играо уокло држећи бебу високо у ваздуху.

„Оче мој“, рече дечачићу, „толико сам срећан што си поново овде!“

„Боље га сада дај мени“, рече Она која не Види. „Озепшће.“

Тек тада је Човек без Обрва схватио да је у иглоу хладно, довољно хладно да може да види сопствени дах. У иглоима никада није претопло.

„Аиттаа!“, повика он. „Како је то глупо од мене! Наравно.“

Предао је бебу својој жени. Она која не Види ставила је Прождрљиву Ласицу испод амаута – посебног омотача за ношење беба направљеног од крзна карибуа, северног јелена. Погледала је нагоре, ка свом мужу. Изгледао је тако озбиљно, забринуту и било му је мало непријатно. Преко њених усана разлио се смешак: никаква штета није учињена. Закикотала се. А онда су се Човек без Обрва и његова жена смејали док их

стомаци нису заболели и док им сузе нису наврле на очи. Прождрљива Ласица био је њихова прва беба. Они су се тек привикавали на то да имају породицу.

„Упали килик“, рече Човек без Обрва. „Имамо много фокиног уља, а ускоро ће доћи пролеће.“

Килик је преко зиме био њихов једини извор топлоте. Био је то велики комад кречњака, исклесан у облику полумесеца са улегнућем на врху, местом за уље од фоке. Она која не Види узела је клесани кречњачки шиљак за скраћивање фитиља и обазриво подигла фитиљ, превлачећи га преко руба килика. Пламен је постао виши и игло се испунио топлим црвеним сјајем жара. Осетила се помало кривом зато што је толико појачала пламен, али је њен муж рекао да имају много фокиног уља. Она је била навикла да чува што више комадића фокине масти. Током врло хладних зима њихово преживљавање могло је зависити од тога.

Човек без Обрва изашао је напоље да види завршетак дана. Долазило је пролеће. Сунце је дуже остајало на небу и свакога дана успињало се све више на хоризонту. Стајао је тамо у сумрак, пун срећних мисли о животу који ће тек доћи. Са запада је задувао поветарац. Осећао га је нежног и топлог на тамном лицу. Мора да се голо тло, које се загревало на сунцу током дана, већ јављало

на западу и да је зато западни ветар мирисао на земљу и стварао осећај топлоте на кожи.

Стајао је тамо док светло сумрака није избледело и док велико ледено пространство залива Хадсон није нестало с тамом која је надолазила. Ваздух је постао оштар и свеж. Прве звезде појавиле су се на великој таваници неба над њим. *Су-џира ће диџи још један добар дан*, помислио је он. Један од његових паса, нека куја, лежећи на снегу испружила је ноге, погледала га и испрекидано зевнула. Човек без Обрва задрхтао је у кошуљи од крзна северног јелена. Крзно се истањило од сталне употребе, баш на време за пролеће и лето који долазе. Његова одећа биће примерена топлоти тих годишњих доба. Сутра ће, одлучио је он, кренути на пут на југ, све до дела копна званог Сијураарјук – Нешто мало песка. Одмах јужно од тог места лежи бело острво. Зове се Уксуријак или Глатко уље зато што из даљине баш на то и личи: на светлуцаво уље које плива по води. Једнога дана, за много, много година, људи ће преко великог океана доћи на исток и зваће га другим именом: назваће га Мраморно острво. Зваће га Мраморно острво јер ће им изгледати исто онако бело као нека италијанска статуа извајана од мермера.

Отац Човека без Обрва одвео га је тамо кад је био младић. У водама око острва ловили су беле

китове, и нарвале, и китове с кљовом. Истраживали су пећине. Човек без Обрва видео је огромне китове у дубоким водама источно од острва. Видео је гејзире и топлу пару која би се појављивала док би избацивали ваздух кроз отвор на великим главама. Гледао их је како скачу у ваздух, како на кратко лете и обрушавају се, плускајући водом на све стране. Називали су их арвиит – грбави китови. Они су велики, али се неки пут држе обале Мраморног острва, скривајући се од грабљивих аарлута – орки, китова убица. Он ће свог оца поново одвести тамо: на њега је био ред.

Човек без Обрва је, наравно, имао обрве, као што је и Она која не Види заправо видеља; то је само било његово име. Било је то добро име. Преношено је с генерације на генерацију док није дошло до њега. Први Човек без Обрва можда уопште није имао обрве, или су му обрве биле једва приметне, па су људи почели да га зову Човек без Обрва. Највероватније је да је то најпре био надимак, али је на крају постало име када су људи заборавили оно право.

Понекад је мушкарац носио то име, а неки пут жена. Уопште није било важно да ли је то био човек или жена. Било је битно да се дух те особе пренеси даље. Ко ме год да је то име било дато, тај је имао одговорност за поновно рађање човека који би имао то име. Када би он или она умрли,

преношено је на неког другог; тако је имену одавана почаст током живота те друге особе. Човек без Обрва живео је најбоље што је могао да би једнога дана, када он буде умро, неки обзирни мајка и отац пронашли то име у својим срцима и надали га по њему честитом човеку, свом детету. И тако ће име Човек без Обрва живети с још једном генерацијом.

А сада је Прождрљива Ласица, његов отац, поново рођен. Било је то време за велику срећу. Срце Човека без Обрва било је испуњено љубављу и привиђао му се његов отац, старија Прождрљива Ласица. Он ће научити Прождрљиву Ласицу да лови беле китове и китове с кљовом. Он ће научити свог сина да преживи док не постане човек.

Човек без Обрва се смешкао. *Време је да се крене*, мислио је он. Било је време да се крене и да се потражи супруга за његовог сина. Биће људи на месту званом Нешто мало песка, људи са женским бебама с којима његов син може да се ожени. Сутра ће се тамо запутити.

Погледао је још једном ка небу које је постајало све црње. Руком је обрисао очи. Засузиле су под ударом вечерњег ваздуха, свежине која их је штитала. Док се враћао у игло својој жени и беби, осећао је како му се груди надимају од поноса.

Коначно смо породица

Она која не Види дошла је с великог острва које се налази даље на истоку и које се зове Салик – Још мало даље на мору. Чланови њене породице били су чувени морепловци, а живели су од пецања и лова усред великог залива познатог под једноставним именом Слани залив. Излагали су се опасностима и запућивали се на друга острва у кајацима и умијацима, чамцима од коже, а некада су стизали и до друге стране залива ловећи фоке, морске коње, китове и поларне медведе. А било је много морских коња и поларних медведа на острву Још мало даље на мору и другим острвима. Родитељи Оне која не Види и њена браћа и сестре још увек су били тамо.

Али њен је муж био с копна и зато су они на копну и живели. Она је на копну била срећна. Њена ће породица некако већ сазнати да је родила сина. Неће дуго потрајати, а они ће на номадским путовањима дуж целог копна и на морском леду срести друге људе. А ти ће људи рећи другима да Човек без Обрва има сина. Људи ће пренети

Прождрљиву Ласицу, шек рођену бебу Ескима из Нунавута, уклео је племенски шаман, и то само зато што се наљутио на новорођену ћерку Људски Дах, која никако није преслајала да играче.

Не само што је забранио да се Људски Дах једнога дана уда за Прождрљиву Ласицу него је одлучио да га заувек прогера из племена.

Шаманова маична животиња сиксик била је веома радосна због ове дивне келице и никако није дозвољавала да је шаман укине. Зато је Прождрљива Ласица морао да буде заточен на чаробном острву.

Да ли ће после борбе на животи и смрти успети да се врати кући, породици и девојци коју воли?

ISBN 978-86-7781-807-4

9 788677 818074

www.kreativnicentar.rs